

BEKEN ANDERS BEKEKEN

Gezien de urgentie om klimaatmaatregelen te nemen én het verlies aan biodiversiteit te counteren, is het belangrijk dat de eenzijdige functie van beken en zijn beekvalleien herbekeken wordt. Zo kunnen ze een meerwaarde voor de gemeenschap betekenen naast hun functie van afwatering voor de landbouw.

Natuurpunt Kortrijk pleit voor de realisatie van het 'Groenblauwe Netwerk' in onze stad en regio. In deze context bespreken we de Bosbeek.

ID

De Bosbeek ontspringt in Bellegembos en wordt daar gevoed door enkele bronnen. Uiteindelijk mondt de beek uit in de Grote Spiere. De beek stroomt, diep ingesneden, integraal op het grondgebied van Belleghem in landschappelijk waardevol agrarisch gebied ten oosten van de E403 en voor een stuk door de ankerplaats "Argendaalbos en Belleghembos". Die twee 'Ferraris' bossen zijn bakens in het landschap. De cluster van de Bosbeek vormt een netwerk tussen Belleghem, Rollegem en het Waals gewest. De beek is een onbevaarbare waterloop van tweede categorie, die beheerd wordt door de provincie. De beek loopt grotendeels in een natte kleibedding in een overigens vrij homogeen vochtig leemlandschap. Er komen recent overstroomde gebiedjes voor (zie www.geopunt.be). De hoeven en omgevormde hoeven zijn karakteristiek voor het open landschap. Er rest bijzonder weinig grasland langs de Bosbeek. In 2019 zullen hier wellicht 4 windmolens verrijzen.

Elzen-essen bronbos met dotterbloem. (Bellegembos) © Pierre Deryckere

KENMERKEN VAN EEN NATUURLIJKE BEEK

Via het water, dat terug ruimte krijgt, ontstaan spontane dynamische processen die een vertraagde afvoer mogelijk maken. Een natuurlijke beek meandert. Dit is één van de meest fundamentele processen in een natuurlijke waterloop. Een ander proces is de vorming van een stroomkuilenpatroon met 'pools' en 'riffles'. 'Pools' zijn diepere plaatsen, de stroming is er trager. 'Riffles' zijn plaatsen met snelstromend, turbulent en met zuurstof verzadigd water. Elkaar versterkende processen veroorzaken een divers dwarsprofiel, met o.a. holle oevers. Begeleidende inheemse vegetatie zorgt voor ecologische infrastructuur in stad, dorp, wijk en agrarisch landschap. Een goede biologische en fysisch-chemische kwaliteit van het water is fundamenteel; het zelfreinigend vermogen is kenmerkend. In een Groenblauwe Netwerk staan deze essentiële factoren garant voor een rijk biologisch leven.

SITUATIE BOSBEEK

De structuurvariatie die zo kenmerkend is voor een natuurlijke waterloop ontbreekt hier. Via één meetpunt mogen we veronderstellen dat de waterkwaliteit slecht is. Om de waterafvoer via de waterloop zelf 'te verbeteren', werd de Bosbeek over de meeste delen rechtgetrokken en/of uitgediept. Het vele riet, een sterk pluspunt, werd niet gemaaid, maar met een schepbak zwaar beschadigd! Op deze wijze wordt de beek grotendeels omgevormd tot een louter afvoerkanaal, de vallei verdroogt en de weinige potenties voor fauna en flora worden teniet gedaan. De beek kent weinig beekbegeleidende

bomen of struiken.

Bosbeek IJzerhandstraat richting Dottenijsestraat © Jan Desmet

VOORSTELLEN VOOR INRICHTING EN BEHEER

We stellen voor om bufferzones langs het water af te bakenen. Dat zijn stroken palend aan landbouwpercelen die anders worden beheerd dan het perceel zelf, met als belangrijkste bedoeling de emissie van sediment, meststoffen en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater te bufferen. Deze zones kunnen bloemrijke vegetatie, en/of een ruigtevegetatie zijn, met opgaand groen dat het lineaire accent en de biodiversiteit versterken. Ze zijn belangrijk als schuilplaats, foerageergebied, voortplantingsplaats en verplaatsingsroute voor vogels, zoogdieren, amfibieën en voor onze met uitsterven bedreigde, insecten. Bufferstroken van minimum 5 m breed of meer zijn ideaal. De waterloop krijgt via ingrepen in het water opnieuw de ruimte voor een meanderende loop en overstroming. Tegen 2027 dienen, zonder uitstel, alle individuele behandelingsinstallaties voor afvalwater (IBA's) gerealiseerd te zijn. Bovenstrooms kan een winterbedding en in de 'Steenlandermeersen' een wadi aangelegd worden. We vragen, op korte termijn, bijzondere aandacht voor het beheer van het vele aanwezige riet dat het best in september en augustus gefaseerd gemaaid wordt.

AANKOOP

Natuurtechnische milieubouw waar fauna en flora echt baat bij hebben, is slechts mogelijk wanneer wordt gewerkt aan het herstel van het beekhabitat en zijn processen zoals hierboven beschreven. Om deze doelstelling te halen zal het in vele gevallen nodig zijn om de afgebakende bufferstroken langs de waterloop te verwerven. De aankoop en aanleg van deze zones zijn vanuit het standpunt van een integraal waterbeheer een meer duurzame oplossing dan het investeren in natuur -of cultuurtechnische oeververdediging. Zo ontstaat een lintvormige nat ecologische netwerk – een Groenblauwe Netwerk- , wat het opzet is om onze landschappen biodiverser te maken. Succesrijke voorbeelden vindt men langs de Dijle en de Vleterenbeek.

RETURN

De realisatie van een Groenblauwe Netwerk staat in functie van diverse levensnoodzakelijke ecosystemendiensten waar wij allen belang bij hebben. Door verbetering van de lucht- en waterkwaliteit, verhoogt de leef- en woonkwaliteit en dus ook onze gezondheid. Door de inrichting van gebieden i.f.v. overstromingen, vertraagde afvoer, waterinfiltratie, droogte en het temperen van hitte-effecten, Co2 opslag....realiseert men een

klimaatbestendige en veerkrachtige omgeving. Het Groenblauwe Netwerk voorziet in allerlei basisproducten zoals bv. voedsel, hout, drinkbaar water en biomassa voor duurzame energie. Het beschermt belangrijke ondersteunende processen zoals behoud van bodemvruchtbaarheid, bestuiving, natuurlijke plaagcontrole, het vermijden van erosie, ... Het vormt een ondersteunende structuur voor het behoud van flora en fauna in het bijzonder de insecten die dreigen te verdwijnen, wat catastrofaal zou zijn. Het biedt kansen voor nabije recreatie natuurbeleving en toerisme. De ruimtelijke ecologische samenhang en de identiteit van de landschappen wordt via elk van de bovenstaande doelstellingen versterkt. In Kortrijk zijn we alvast op de goede weg, de stad wil 18 beken ecologisch inrichten. Wij hopen dat de Provincie beken multifunctioneel benadert. Het nieuw Beleidsplan Ruimte Vlaanderen beoogt de realisatie van het Groenblauwe Netwerk. Wij vragen om een versterking van het instrumentarium die deze doelstelling faciliteert en de transitie naar een eco-landbouw kunnen we alleen maar aanmoedigen. Op korte termijn vragen wij dat een plan van aanpak, met alle facetten van het proces tot realisatie, opgemaakt wordt; bij voorkeur in goed overleg met de landbouw en alle andere betrokken partijen. Dit plan van aanpak impliceert doelstelling, wervende communicatiestrategie, draagvlakcreatie, opstart overlegplatform, aanduiding coördinator, budget, instrumenten, fasering, natuur -doelsoorten bepaling, uitvoeringsplan, kwalitatief vergunningen beleid, implementeerbare handhaving en opvolging beheer. De integrale studie van de Bosbeekis verkrijgbaar bij Natuurpunt Kortrijk.

Jan Desmet